

Posudek

Diplomová práce: *Otcové na rodičovské dovolené v České republice*

Autorka: Pavla Katzerová

Práce je přehledně strukturovaná do Úvodu, Teoretické části, Empirické části a Závěru. Celou práci uzavírá přehled použité literatury. V úvodu práce autorka vymezuje, co je jejím tématem (tj. využívání rodičovské dovolené ze strany otců v České republice) a cílem (viz str. 7: Jak prožívají otcové rodičovskou dovolenou, v čem vidí pozitiva a negativa a jak tuto zkušenost hodnotí?). Představuje zde také členění celé práce. V teoretické části vymezuje základní pojmy, představuje soudobé nastavení institutu rodičovské dovolené v ČR, zabývá se pojetím feminity a maskulinity, mateřství a otcovství a zmiňuje hlavní poznatky z doposud provedených výzkumů na dané téma v ČR.

Tento oddíl je zpracovaný důkladně. Autorka zde upozorňuje na nesrovnalosti a nepřesnosti, které panují ohledně statistické evidence mužů – otců na rodičovské dovolené a otců pobírajících dávku rodičovský příspěvek (tytéž nepřesnosti se však mohou týkat rovněž žen – matek). Není však pravda, že by statistiky nevidovaly muže na rodičovské (viz str. 20), je však pravda, že nevíme, co „přesně“ (jaké faktické životní situace) tento údaj zahrnuje či odráží. Nicméně minimálně do roku 2006 (od roku 2001) Statistický úřad vedl (jakousi) evidenci žen a mužů na rodičovské (viz příslušné statistické ročenky) odrážející mechanicky dělení osob pečujících o děti podle znaku pohlaví (žena, muž), nikoli podle jejich genderové role (matka, otec), jak je tomu i u evidence rodičovského příspěvku. V této souvislosti jen připomínám, že u nás není možné, aby rodičovský příspěvek pobíral někdo jiný než rodič dítěte (v našem právu neexistuje možnost pobírat tuto dávku jinou než „rodičovskou“ osobu), pod znakem muž (neboli „pohlaví mužské“) by měl být tedy evidovaný pouze otec dítěte nikoli dědeček či strýc či jiný příbuzný, event. nepříbuzný mužského pohlaví (jak naznačuje autorka na str. 24 své práce). Autorka v této části kritizuje pojem „dovolená“ ve spojení „mateřská“ a „rodičovská“ dovolená, dále jej však používá neproblematicky a v oficiálně standardní podobě. Naznačené zpochybnění tohoto pojmu v daných spojeních by nepochybně bylo vhodné vyjádřit i formálně, například jako rodičovská „dovolená“ anebo užitím hovorových výrazů „mateřská“ či „rodičovská“.

V další kapitole studentka věnuje pozornost pojetím feminit, maskulinit a mateřství s otcovstvím. Opírá se zde o mnohé studie, jejich autorky a autory. Možná by zde měla přesněji odkazovat na literaturu, neboť pod citací Křížková 2006, s. 72 (v předkládané práci viz na str. 28) a Křížková 2008, s. 78 (viz str. 30) se vlastně skrývají autorky příslušných kapitol prací, jejichž editorkou či pouze spoluautorkou je A. Křížková. Kromě při odkazu na publikaci Křížková 2006, s. 78 autorka práce zřejmě omylem uvedla jiný rok – v tomto případě má být správně rok 2008. Osobně v této části postrádám odkaz či zamyšlení nad tím, jak určitá nová forma či typ maskulinity (v literatuře označovaný jako „child-oriented maskulinity“ čili maskulinita orientovaná na dítě) koresponduje či nikoli s genderově vyrovnanější tvorbou vztahu mezi rodiče v heterosexuální rodině, kdy tento koncept by bývalo bylo možné využít i jako analytický nástroj při analýze vlastních rozhovorů.

Těžiště práce nepochybně spočívá ve vlastním provedeném výzkumu a jeho analýze (viz oddíl Empirická část). Autorka v něm vychází z konstruktivistického paradigmatu, i když nakonec pro vlastní rozhovory používá polostrukturovanou formu rozhovoru (ke korespondenci mezi paradigmatem a formou rozhovoru viz více např. R. L. Miller, 2000. *Researching life stories and family histories*. Pp. 1-20 a 74-108 . London: Thousand Oaks.),

kteřá při tomto přístupu nebývá zcela obvyklá. Její volba je však pochopitelná vzhledem k zřejmě malé zkušenosti s prováděním výzkumu tohoto typu. Z prezentované analýzy rozhovorů není zřejmé, jaké kategorie si studentka vytvořila v rámci analýzy kvalitativních dat. Prezentovaný text naznačuje, že analýza kopíruje „logiku“ dotazování přes dost detailně vymezené otázky rozhovoru a nepouští se do tvorby nových pojmů a kategorií, ani nevyužívá ty, které participanti výzkumu mohli zcela spontánně zmínit v rámci provedených rozhovorů (tzv. in vivo kódy). Uváděné výňatky z rozhovorů jsou často jen převypravovány a nebývají, spíše jen výjimečně, interpretovány samotnou autorkou. V souvislosti s prezentováním zkušenosti otců a jejich „nevědomosti“ ohledně toho, jak vlastně probíhal jejich každodenní život s dítětem (viz str. 53), je možné interpretovat tuto skutečnost spíše než poukazem na jejich „podceňování se“ určitým typem maskulinity, který ač je orientovaný na péči o dítě, „přezírá“ či plně neviduje život v domácí sféře (a který v tomto aspektu zůstává orientovaný stále dost „tradičně“).

Mnohé z výzkumných poznatků autorky se shodují s těmi, které již byly někdy učiněny snad vyjma jednoho, a sice, že otcové zůstávají doma s dětmi dokonce déle než matky (str. 59) (je však nutné vzít v úvahu, že výzkumný vzorek obsahuje jen 10 osob a nelze tudíž na jeho základě (příliš) generalizovat). Celkově je práce dobře „řemeslně“ odvedená. Autorka v ní prokázala schopnost zvládnout teoretický rámec zkoumaného tématu a využít jej při vlastním empirické sondě kvalitativní povahy. Celkově tato práce není příliš inovativní a jsou v ní drobné nepřesnosti, z tohoto důvodu navrhuji známku „velmi dobře“.

Hana Mařková

V Praze dne 7. června 2012